

## Historieglimt 130

### Eli plass skole

Eli plass gård ble skapt i 1812 da den ble utskilt fra Rønningen gård, den gamle Skyås gård fra middelalderen. Første eier var kjøpmann Matthias Conrad Peterson. Han hadde allerede i 1810 bygd det store to etasjers våningshuset med valmtak. Da han døde i 1833, kjøpte dyrlege J. Hemmingsen gården som i 1841 kom i Lade eller Strinda skolekommunes besittelse. Samme år ble det anlagt en gravplass på gården på den andre siden av landeveien. I 1841 ble den første fastskole i Strinda flyttet fra gården Lykkens Prøve til Eli plass. I folketellingen for 1865 finner vi som første tellingskrets i Strinda herred, Hlademoen skolekrets. Kretsen var stor. Den begynner med Hlade, Hladehammer, Korsvig, Spandet og fortsetter med Østmarken, Ringved, Defle og Louiselyst. Så går den tilbake om Leangen, Belboen, Falkenberg, Saxenborg, Katrinelyst og Elieplads for så å ta for seg Ulstadeløkken, Klingenberg, Rønningsmoen, Colonien og Valhalla. Så blir oppregningen mer rotete. Etter Gardemoen, Jægershvile og Lillegården kommer Persaune, Dalen, Bakaunet, Rosenborg og Bromstad for så å ende med Tungen, Rotvold og Buran. Vi ser altså at hele Ladehalvøya, Lademoen og i tillegg Dalen, Persaune, Tunga og Bromstad hørte inn under Lademoen skoledistrikt. Fra hele dette området søkte barna til Eli plass skole. Da var det jo ikke like folkerikt som det ble senere!

Det var klokkeren ved Lade kirke som etter loven var lærer ved Eli plass skole. Klokkeren som hadde vært hovedlærer ved Lykkens Prøve skole siden 1830, var Christian Lassen. Han var en flink lærer. Han var født på Strinda i år 1800. Han hadde vært lærer på Bakklandet i ti år før han kom til Lademoen. Biskop Bugge som var en meget kritisk herre, fant Lassen «*Meget duelig*» og ordfører og prest H. A. Angell roste ham ofte for hans greie måte å undervise på. Likevel var det en stri jobb å forene klokker- og læreroppgaven i det store området. Barnetallet sammen med folketallet vokste stadig. Mange elevene kunne være brysomme. Ofte hadde han bry med å få elevene til å møte. Foreldrene ville heller ha dem hjemme til hjelp på gården eller til annet arbeid. I 1841 ble det ansatt en annenlærer. Det var seminarist Esten Stendahl. Skolekommisjonen gav Lassen tillatelse til å ansette en hjelpelærer, men han måtte selv lønne ham! En av hjelpelærerne var Simon Sæther fra Børsa. Han var i skoleåret 1859-60 annenlærer. I 1860 ble han Lassens etterfølger både som klokker og førstelærer.

Da Eli plass ble skolested, var det skoleloven av 1827 som fremdeles ble fulgt. Før 1841 var det fire dagers skole hver uke. I den tiden Eli plass var skole kom det to nye skolelover som gjorde store endringer. Det var i 1860 og 1889. Loven av 16. mai 1860 om almueskolevesenet på landet innførte seks undervisningsdager i uka. Lørdag hadde tidligere vært fridag. Eli plass skole var den første i Strinda med klasser på tre trinn. Da det kom en egen småbarnklasse i

1861 ble den første lærerinnen i leseskolen ansatt for dette trinnet. Det var frøken Simonette Ludvigsen. Tidligere hadde det vært kvinnelige lærere i håndarbeid. Den første firedelingen kom også først på Lademoen og i 1877 kom det fem oppadstigende klasser. Før 1889 kom det seks klasser. Hva så med tallet på elever? Av en oversikt fra 1865 ser vi at det på Lademoen var 83 skolepliktige elever. Av dem gikk 60 på Eli plass. 20 går utenfor fastskolen. Det er elever som går på ulike betalingskoler i byen. 3 barn sies det er «Aldeles uteblitte». I 1873 hadde Eli plass 126 elever i tre klasser. I 1890 var det 350 barn i 11 klasser. Da var det flere klasser på samme trinn. Skoleloven av 1889 endret almueskolen til folkeskolen og skapte egentlig en helt ny skole for en ny tid. Det ble innført nye fag, større timetall, nye lærebøker og opprettet skolebibliotek.

Det er ikke vanskelig å gjette at huset fra 1810 måtte bli temmelig nedslitt etter 78 år med stor virksomhet. Fra 1888 forteller bygdeboka, bind 2 side 280: *«Om skolebygninga på Lademoen sier skoledirektøren i et brev til skolekommisjonen i 1888 at det er et svært lite tiltalende sted. Veggene er skitne, rommene trekkfulle og inventaret ramponert. Han mener at dette er en av grunnene til at så mange barn forsømmer skolen. Skoleforsømmelsene var nemlig størst ved Eli plass skole.»* Da Lademoen kom inn under byen i 1893, ble det snart klart at det måtte tas et krafttak for skole. Fra 1902 ble det leid flere andre lokaler til undervisningen inntil Lademoen skole stod ferdig i 1906. Da ble Eli plass skole revet.

Senior forteller i Adresseavisen 2. februar 1932 fra sin ungdom i 1880-åra om skolen: *«På den nuværende Lademoens kirkes plass lå Strinda folkeskole eller Lademoen skole, populært kalt Sætherskolen, fordi skolens to lærere hette Sæther. Gamle klokker og lærer Sæther bodde der. Han minnes av alle som et elskverdig og godt menneske som ingen uvenner hadde tross at han ikke var omgitt av det beste publikum. Hans saktmodighet og venne sælhet var stor.»*

Skolen på Lademoen lå sentralt i Strinda. Formandskabsloven av 1837 skapte de norske kommunene. På Lykkens Prøve bodde den første ordføreren i Strinda, presten Angell. Hos ham ble det første ordinære kommunestyremøtet holdt den 8. november 1837. Fra 1841 var lokalene på Eli plass gård benyttet til kommunale møter. Så vi kan godt si at Eli plass skole var Strindas første rådhus. Den 31. mars 1842 åpnet Strindens sparebank sine lokaler på Eli plass gård for publikum for første gang. Der holdt den til i fem år. Fra 1847 til 1851 hadde banken hus på nabogården, Voldsminde gård. I 1841 ble en gravplass av Eli plass gård tatt til dette formålet. Der ble det tatt av tomt til ny hovedkirke. Det ble motstand mot planen. De ville ha den nye kirka plassert geografisk mer midt i Strinda prestegjeld. Derfor ble Moholt valgt som sted for ny hovedkirke. Eli plass gårdsbygninger lå mellom der Lademoen kirke og skole nå står.

